

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

КОНТРОЛЕН СЪВЕТ

ОТЧЕТ

за дейността през периода 12 ноември 2003 - 23 октомври 2007

**София
октомври 2007**

Уважаеми членове на Общото събрание на Софийския университет,

На основание чл. 34а, см. 3, т. 4 ЗВО Контролният съвет на висшето училище докладва за своята дейност пред Общото събрание най-малко веднъж годишно. В изпълнение на това свое задължение за отчетния период, считано от II ноември 2003 г. Контролният съвет е представил два периодични отчета. В изпълнение на законовите си правомощия ние сме представяли доклади по конкретни поводи и пред Академическия съвет. Затова настоящият отчет има обобщен характер за дейността на Контролния съвет. Няма да анализираме всички конкретни проверки, извършени от съвета. На основата на резултатите от тях правим опит да открийм някои тенденции, да направим изводи и предложения за подобряване на дейностите по управлението на Университета. Надяваме се, те да бъдат обсъдени задълбочено от университетската общност и да бъдат предприети необходимите мерки за утвърждаване на добрите академични традиции и преодоляване на слабостите.

I. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТТА

1. Контролният съвет е относително нов орган в структурата на висшите училища. Той завърши едва втори мандат. Затова и в неговата дейност все още няма традиции, но вече се открояват определени тенденции.

Когато говорим за структурата и правомощията на Контролния съвет, трябва да подчертаем, че неговите правомощия са строго определени - изрично и изчерпателно посочени в чл. 34а, ал. 3 ЗВО по въпроса:

- а) проверка на законността на изборите за органи на управление на висшето училище и неговите структурни звена;
- б) становище по бюджета на висшето училище и неговото изпълнение;
- в) участие в дисциплинарни проверки при определени в Закона за висшето образование нарушения на трудовата дисциплина.

По други въпроси Контролният съвет не може да се произнася - например отказ за повишаване в длъжност „Главен асистент“; норматив за учебна натовареност; употреба на физическо насилие от декан на факултет; незаконосъобразни или нецелесъобразни действия на председателя на Студентския съвет; отказ за предлагане като хоноруван асистент; забрана за сключване на граждански договори за преподаване с преподаватели от Университета; намаление на трудовото възнаграждение; дисциплинарно наказание на студент и др. Затова и редица колеги, сигнализирали Контролния съвет с установени според тях нарушения на законността и академичната традиция, остават разочаровани от обстоятелството, че Контролният съвет не предприема практически мерки по получените сигнали. Контролният съвет просто не е компетентен да прави това. Той не е орган за общ контрол върху цялостната дейност във висшето училище. Той не стои над ректора, Академическия съвет и т.н. и не може сам да предприема мерки за отстраняване на констатирани нарушения или за санкциониране, а и по въпросите от неговата компетентност само изразява становище пред компетентните органи. В този смисъл ние имаме само една сигнална функция срещу евентуални нарушения на законността. Тази функция е упражнявана винаги, когато по отправен сигнал или служебно сме намирали данни за извършено нарушение, но за съжаление невинаги (през отчитания мандат повече в сравнение с предходния) компетентните органи са предприемали мерки по така отправяните сигнали. Това е тревожно. Често се чака становище на Контролния съвет, за да се оправдае едно или друго действие или бездействие, което административното ръководство е длъжно да предприеме в това си качество, но не по-малко често това становище се подминава мълчаливо или с обяснението, че не Контролният съвет, а други са органите за управление. Последното не се оспорва от никого, но основен принцип на управлението е взаимното уважение и зачитане на правомощията на различните органи в една структура, което за съжаление при нас не винаги ставаше.

2. Избраният от Общото събрание на Университета Контролен съвет се състоеше от 7 души. Допълнително беше избран представител на

Студентския съвет. Всички се отнасяха добросъвестно към изпълнението на своите задължения, по-голямата част присъстваха редовно на заседанията, стремяха се безпристрастно и професионално да решават възникващите спорове и да се произнасят по съвест по извършваните проверки. Редовните заседания се провеждаха ежемесечно, а при необходимост се насрочваха и извънредни заседания. Протоколите и останалата документация се водеха и съхраняваха според установените в Университета правила за архива от техническия секретар г-жа Катя Аспарухова, а след това от г-жа Ваня Манова, на които благодарим за добросъвестното изпълнение на задълженията им.

II. ПРОВЕРКИ НА ЗАКОННОСТТА НА ИЗБОРИТЕ В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ И НЕГОВИТЕ СТРУКТУРНИ ЗВЕНА

1. Основното правомощие на Контролния съвет според чл. 34а, ал. 3, т. 1 ЗВО е да се произнася относно законосъобразността на изборите на органи за управление на Университета и неговите структурни звена. Това беше и основната част от дейността на Съвета в СУ „Св. Климент Охридски“. През отчетния период той извърши проверка на законността на изборите за органи за управление на Университета - Общо събрание. Академически съвет, ректор и заместник-ректори; за органи за управление на факултети и други основни структурни звена, чиито мандат изтичаше след Общото събрание на Университета; за ръководители на катедри.

Проверките са документални. При тяхното осъществяване Контролният съвет се основава на разпоредбите на Закона за висшето образование и Правилника за устройството и дейността на Софийския университет (ПСУ). В случаите, когато липсва правна уредба, на основание чл. 46, ал. 2 ЗНА прилагаме по аналогия разпоредбите на нормативни актове за други подобни случаи. Контролният съвет не се произнася относно целесъобразността, справедливостта и други психологически характеристики на резултатите от изборите, тъй като това е вън от неговата компетентност. Ние можем само да установим законосъобразността на приетите актове, а това означава - съответствието им с конкретни правни разпоредби на законодателството и Правилника за устройството и дейността на Софийския университет или с общи правни принципи. За всички извършени проверки и констатациите при тяхното извършване сме докладвали пред Академическия съвет, а на два пъти и пред Общото събрание на Университета.

2. В резултат на извършените служебни и по повод на постъпили сигнали документални проверки Контролният съвет установи, че изборите като цяло се произвеждат в съответствие със Закона за висшето образование и Правилника за устройството и дейността на Софийския университет.

3. Установяват се обаче и съществени нарушения, които правят произведените избори незаконни. По-конкретно:

а) в Биологическия факултет са произведени няколко незаконни избора - избран е заместник-декан (доц. Севдалин Ангелов), както и ръководители на катедри {„Генетика“ - същото лице; „Хидробиология и

ихтио-логия " - доц. Райчо Димков; „ Физиология на животните и човека " - проф. Игнат Минков) в нарушение на изискванията по чл. 54, ал. 2 и чл. 67, ал. 1 ПСУ във връзка с чл. 328, ал. 1, т. 10 КТ за пределно допустима възраст към деня на избора. За посочените нарушения беше докладвано пред Академическия съвет и Общото събрание, което е приело решение в определен от него срок да се докладва за отстраняването на нарушенията. Това изискване е напомнено от ректора с негова заповед № РД 19-324 от 2005 г. Нарушенията не бяха отстранени. Нещо повече - в протоколите от заседанията на съответните звена и в придружителните писма се посочва, че е взето решение „да се напише писмо до председателя на Контролния съвет, където да се посочи, че разглежданият въпрос освен юридическа страна има и морално-възпитателен аспект, който е необходимо да бъде вземан под внимание". По този повод, както и във връзка със същите нарушения при избора на декан на Факултета по математика и информатика (което беше отстранено своевременно), категорично подчертаваме, че:

1) изискванията за избор на ръководни длъжности се определят не от председателя на Контролния съвет, а от Правилника на Софийския университет, приет от Общото събрание. В посочените случаи освен Правилника Биологическият факултет е нарушил и конкретно решение на Общото събрание, което едва ли е морално;

2) на основание чл. 34, ал. 1, т. 1 ЗВО Контролният съвет се произнася само по законността на изборите, т.е. съответствието им с формално установените в законодателството и вътрешните актове на висшето училище правила. Правомощия по психически възприятия, включително „морално-възпитателно въздействие", той няма. Вън от това, във всяка правова държава, каквато трябва да бъде България според чл. 4, ал. 1 Конст., всичко, което е установено в нормативни правила, е морално. „Морално-възпитателният аспект" е да се спазват установените правила за поведение, а не да се нарушават фразантно и явно да се демонстрира неуважение към правила, които самите ние сме създали;

б) съществено нарушение беше констатирано в Богословския факултет, където първоначално е избран за декан държавен служител (проф. Иван Желев), който по силата на чл. 7, ал. 2, т. 6 ЗДСл не може да работи по трудово правоотношение освен като преподавател, не и като декан. Нарушен е и чл. 54, ал. 1 ПСУ, който изисква деканът да работи по основно трудово правоотношение с Университета, а работа по основно трудово правоотношение е невъзможна при наличието на служебно правоотношение. Правилно и законосъобразно ректорът на Университета е отказал подписване на допълнително споразумение с така избрания декан, в резултат на което е произведен нов избор с точно спазване на закона и правилника;

в) във Факултета по журналистика и масова комуникация е произведен незаконен избор за ръководител на катедра „Печат и книгоиздаване". На длъжността е избран доц. Георги Лозанов в нарушение на изискването на чл. 67, ал. 1 ПСУ за необходим минимален трудов стаж

по основно трудово правоотношение с Университета към деня на избора. И това нарушение, аналогично на случая с Биологическия факултет, не беше отстранено, а ректорът подписа допълнително споразумение с незаконно избрания ръководител, което също не е добър атестат за университет, претендиращ да бъде национален флаг на духовността;

г) във Факултета по класически и нови филологии е произведен незаконен избор за ръководител на катедра „Езици и култури от Източна Азия“ – на длъжността е избран проф. Александър Федотов в нарушение на изискването на чл. 27, ал. 3, т. 1 ПСУ за несъвместимост на длъжностите „Заместник-ректор“, „Ръководител на катедра“ и „Ръководител на функционален център“. Това е едно от малкото нарушения, отстранени в определения срок;

д) в Геолого-географския факултет в продължение на 2 мандата за ръководител на катедра „Регионална и политическа география“, в противоречие с действащите през съответните периоди правилници на Софийския университет, е избирано и назначавано лице - проф. Стефан Карастоянов, което няма право да заема такава длъжност поради обстоятелството, че е ръководител на политическа партия. Образоването по този повод на дело във ВАС не променя незаконността на извършените в противоречие със съответните разпоредби от правилниците действия, по които няма реакция от компетентните за това органи. По многобройните жалби на проф. Карастоянов до момента са проведени 17 съдебни заседания. Делото е прекратявано вече 5 пъти от различни състави на Софийския градски съд и на ВАС. С решение на Софийския градски съд неговата жалба беше отхвърлена и беше потвърдена законосъобразността на оспорваната разпоредба в Правилника за устройството и дейността на Софийския университет. Поредното съдебно заседание във ВАС по поредната жалба от проф. Карастоянов е насрочено за 12.12.2007 г. Нямаме основание да очакваме друго съдържание на съответното съдебно решение, тъй като по въпроса има и 3 решения на Конституционния съд, противни на становището на проф. Карастоянов. Поставяме обаче въпроса пред Общото събрание най-малкото като повод за размисъл дали поради личните си амбиции трябва да занимаваме 4 години съдилищата с Правилника за устройството и дейността на Софийския университет, както и заради това, че за разлика от подобни случаи на незаконен избор (Биологически факултет. Богословски факултет. Факултет по математика и информатика, Факултет по класически и нови филологии) в този случай академичното ръководство, и в частност г-н Ректорът, не реагираха по съответния законосъобразен начин и допуснаха незаконно избраният ръководител да встъпи в длъжност. Не намираме никакво правно основание за такъв избирателен подход - с незаконно избраните например декани на Богословския факултет и на Факултета по математика и информатика да не се сключва допълнително споразумение, а със също толкова незаконно избран ръководител на катедра в Геолого-географския факултет да се сключи. Не намираме за съответно на честта на Софийския университет той да не се представлява от никого по образованите дела, в

които е конституиран като трета заинтересувана страна;

е) в Химическия факултет едно и също лице беше избрано за ръководител на две катедри. Това е проф. Борислав Тошев, който е ръководител на катедра „Методика на обучението по химия“ и катедра „Физикохимия“. Контролният съвет намира това за несъвместимо с правилата за формиране на катедрите и тяхната самостоятелност, както и с изискването на чл. 26д, ал. 4 ЗВО ръководителят на катедрата да бъде хабилютирано в научното направление на катедрата лице, а хабилютицията става по едно научно направление. И по този въпрос по решение на Общото събрание от март 2005 г. Контролният съвет трябваше да бъде информиран за предприетите мерки. Към 23 октомври 2007 г. такава информация все още се очаква.

За всички констатирани нарушения са уведомявани своевременно Академическият съвет, ректорът на Университета и съответните декани, както и Общото събрание. За съжаление, с изключение на случаите с Богословски факултет, Факултета по класически и нови филологии и Факултета по математика и информатика, досега вече месеци и години не са предприети произтичащите от нарушенията мерки. Не намираме такъв подход за академичен. Апелираме за уважение на правилата, които сами сме създали. Във всеки случай Контролният съвет се е считал обвързан от тези правила и ги е следвал стриктно. У членовете му обаче се утвърждаваше съмнение в ползата от съществуването му, щом неговите констатации се приемат избирателно и в много случаи само за сведение.

4. Контролният съвет с тревога желае отново да привлече вниманието върху нееднократно констатираните слабости в произвеждането на избори за студентски представители в Общото събрание на Университета и в общите събрания на неговите структурни звена - не защото търсим някаква намеса във вътрешната дейност на тази студентска организация, а защото търсим защита на общите интереси на всички студенти и докторанти като част от академичната общност.

Видно е от представената документация, че въпреки поканата твърде малък брой студенти участват в съответните събрания на студентските общности, поради което те не могат да бъдат квалифицирани като „общини“. Така например в Стопанския факултет в гласуването през 2003 г. са участвали 200 студенти, а във Факултета по начална и предучилищна педагогика - 16 от 1273. В много факултети (например Богословски, Исторически, Юридически и др.) студентските представители в общите събрания са избирани от неопределени по числен състав общности вместо от общите събрания на студентите - в протоколите за избор не е отразен нито общият брой на студентите, нито броят на присъствалите, а само на гласувалите. Пак във връзка със студентските представители в някои факултети, като Факултета по славянски филологии, през 2003 г. не е произвеждан избор, а поради съвпадане на броя на предложенията с определената квота всички предложени са били обявени за избрани. Тревожно беше положението с произведените частични избори през ноември 2004 г. Особено тревожно е положението с последните избори

през октомври 2007 г. Контролният съвет не приема за редовни избори, в които са участвали 24 студенти от Химическия факултет, 25 студенти от Факултета по славянски филологии, 30 студенти от Факултета по начална и предучилищна педагогика, 36 студенти от Физическия факултет, 37 студенти от Богословския факултет, 44 студенти от Факултета по педагогика, 63 студенти от Биологическия факултет, 65 студенти от Философския факултет, 75 студенти от Факултета по класически и нови филологии и т.н. Не могат по никакви правила да бъдат приети за законно избрани студентски представители, за които са гласували например 2 души от участвалите в избора 25 (Факултет по славянски филологии); 7 души от участвалите в избора 44 (Факултет по педагогика), 19 души от участвалите в избора 124 (Геолого-географски факултет), 17 души от участвалите в избора 352 (Юридически факултет) и т.н. През годините гласувалите студенти достигат максимум 13 % от общия им брой в Университета, а на последните избори е под 10 %. По никакви правила не могат да бъдат признати за редовни последните избори, при гласуването в които не е имало списъци с магистрантите и не е могъл да бъде упражняван контрол за действителната принадлежност към избирателната общност. Изобщо, големият брой студенти в Университета, голямото разнообразие в организацията на учебния процес, недостатъчната подготвителна работа от Студентския съвет и други фактори поставят под съмнение представителната власт на студентските представители. За това свидетелстват и многобройните жалби от студенти и магистранти.

Контролният съвет положи усилия и манифестира желание не само да установи допуснатите от студентите закононарушения, но и да помогне с квалифицирана помощ за тяхното преодоляване. За съжаление срещаме неразбиране и дори конфронтация, макар и не от Студентския съвет, а от негови председатели през годините. Достъп до Студентския съвет или поне до неговото Изпълнително бюро ние нямаме, тъй като дори на поканата ни за съвместно заседание на 14 февруари 2005 г. се яви само председателят с аргумента, че само той еднолично представлява Студентския съвет и може да изразява мнения от негово име. Контролният съвет дълбоко се съмнява в демократичността на подобен подход и подобни принципи. Съмнява се в представителността на студентските представители и в изразяването на действителните общи интереси на голяма, ако не на по-голямата част от студентите. Уведомихме и Студентския съвет, и Академическия съвет за необходимостта от предприемане на необходимите организационни мерки и установяване на реда за произвеждане на избори в Правилника на Студентския съвет. За съжаление нито Студентският съвет направи нещо, нито Академическият съвет съобрази препоръките ни при утвърждаването на Правилника на Студентския съвет. За пореден път настояваме Общото събрание да препоръча на Студентския съвет да намери организационни средства за точно спазване на закона и Правилника за устройството и дейността на Софийския университет. Не е познат в света демократичен принцип, според който представителите на определена общност да се излъчват от единици -

членове на общността. Това повдига и въпроса дали „избраните“ по такъв начин студенти се чувстват представители на студентската общност, или на една групичка от нея, която ги е излъчила. Големият брой жалби и сигнали, които бяха представени пред Общото събрание през март 2005 г. и през октомври 2007 г. във връзка с провежданите студентски избори, сам по себе си е достатъчен, за да настояваме за преосмисляне на изборната практика на Студентския съвет.

Впрочем, извършваните от Контролния съвет проверки оформиха нашето убеждение за една опасна тенденция - Студентският съвет не се утвърждава и не се възприема като демократичен орган на студентското самоуправление, а като форма за задоволяване на лични потребности на някои негови членове. Забелязват се неприемливи авторитарни тенденции като еднолично представителство от председателя на Студентския съвет, нередовни заседания на съвета и на неговото изпълнително бюро, несъответни на демократичните и академичните принципи действия, като издаване на заповеди и забрани от председателя на Студентския съвет и т.н. Забелязваме и неприемливо за нас ухажване на студентите в предизборни периоди, даване на неизпълними обещания, подминаване без реакция на някои недостатъци в дейността на Студентския съвет и др. За Контролния съвет това са несъответни на академичната традиция действия.

5. Проверката на законността на изборите формира няколко важни според Контролния съвет констатации, които поставяме на вниманието на Общото събрание:

а) поради липса на каквито и да е доказателства за обратното, Контролният съвет намери, че не са произведени избори за ръководители на катедри, чиито мандат отдавна е изтекъл. Хипотезите са три:

Първо, според получени от факултетните ръководства данни има ръководители на катедри, чиито мандат е изтекъл преди избирането на настоящия Контролен съвет. Документация от тези избори обаче не е получена от Контролния съвет нито в действащия, нито в предходния му състав.

Второ, според данни от отдел „Трудови отношения и личен състав“ са произведени избори за ръководители на катедри, но в Контролния съвет не са получени доклади относно тези избори заедно с надлежната информация - например от Факултета по математика и информатика (катедри „Геометрия“, „Изчислителни системи“, „Информационни технологии“); Философски факултет (катедра „История и теория на културата“); Юридически факултет (всички катедри; въпреки че от този факултет не е постъпва никаква информация за никакви избори).

Трето, по неизвестни причини не са произведени своевременни избори на ръководители на катедри, чиито мандат е изтекъл. Такива случаи имаше например в Биологическия факултет („Цитология, хистология и ембриология“); Факултета по математика и информатика (катедра „Аналитична механика“, впоследствие преобразувана); Факултета по начална и предучилищна педагогика („Предучилищна педагогика“) и др., за

което вече сме информирали Общото събрание.

В тази връзка си позволяваме да напомним, че проверката на законността на изборите е законоустановено правомощие на Контролния съвет. То трябва да бъде упражнено в едномесечен срок от произвеждането им. Това означава, че съответните ръководства (университетско, факултетно и т.н.) са задължени своевременно да предоставят дължимата информация. Не може да се очаква тя да бъде изисквана от Контролния съвет във всеки отделен случай, защото, както нееднократно сме посочвали в свои доклади, няма централизирана актуална информация, от която да се съди за евентуално предстоящи избори и да се напомня за задълженията във връзка с отчитането им. Апелираме за по-голяма дисциплина от академичните органи за управление по отношение на техните задължения във връзка с изборите;

б) има случаи, в които не е известно защо мандатът на определен ръководител на катедра не съвпада с общия мандат на останалите ръководители в едно и също структурно звено. Такива случаи, за които сме информирали конкретно Общото събрание през март 2005 г., има в Геолого-географския факултет, Факултета по журналистика и масови комуникации, Факултета по класически и нови филологии и др. Рядко изключение е това, което според нас трябва да бъде правило - еднакъв (например Исторически факултет, Физически факултет) или приблизително еднакъв по граници (например Факултет по педагогика, Химически факултет) мандат на ръководствата на катедри.

На какво може да се дължат различията? При липсата на каквито и да било обяснения от факултетите, въз основа на емпиричния си опит смятаме, че те могат да се дължат на:

Първо, създаване на нови катедри в периода между изборите. Такъв е например случаят с катедрите „Езици и култури на Източна Азия“ във Факултета по класически и нови филологии.

Второ, провеждане на междинни частични избори поради предсрочно прекратяване на мандата в резултат на прекратяване на трудовото правоотношение, несъвместимост, смърт и др. Такъв е случаят например с катедрите „Административноправни науки“, „Конституционноправни науки“ и „Гражданскоправни науки“ в Юридическия факултет. В този случай обаче трябва да се прилага правилото по чл. 24, ал. 3. чл. 25, ал. 5 и чл. 26, ал. 2 ЗВО и чл. 9, ал. 2 ПСУ относно изпълнението на действащия мандат при частични избори, което означава, че и мандатът на допълнително избраните изтича с мандата на съответния орган. Релевантна за случая би била разпоредбата на чл. 9. ал. 4 ПСУ относно зачитането на цял мандат за заемане на съответна длъжност, когато това продължава две и повече години. Доколкото чл. 9, ал. 4 ПСУ посочва „длъжност“, това означава, че се имат предвид едноличните, а не колегиалните органи за управление, включването в които не е „заемане на длъжност“. Разбира се, добре би било този въпрос да се уреди и изрично. В противен случай - ако от всеки частичен избор започва да тече нов мандат, ще продължи и ще се умножава безкрайното различие в периода на мандатите, което не е добър

управленски подход;

в) прави впечатление големият брой случаи на назначаване на „временно изпълняващи длъжността“. Това, както е известно, може да стане за срок до 3 месеца. Има случаи обаче, когато „временното“ изпълняване се превръща в постоянно, без да е оформено по надлежния ред. Към март 2005 г., когато беше извършвана проверка, в Богословския факултет например срокът на назначението на ръководителя на катедра „Свещено писание (Стар и Нов завет), история на църквата и църковно право“ беше изтекъл на 06.09.04 г.; във Факултета по славянски филологии срокът на назначението на ръководителя на катедра „Теория на литературата“ и „Втора катедра по български език“ беше изтекъл на 14.04.04 г.; във Философския факултет от 01.12.01 г. ръководителят на Центъра за социологически проучвания е все „временно изпълняващ длъжността“; в Юридическия факултет срокът на назначението на временния ръководител на катедра „Конституционноправни науки“ беше изтекъл на 07.02.04 г. Вече цял мандат и длъжността „Главен счетоводител“ се заема от временно изпълняващ. Контролният съвет смята, че в такива случаи практически се заобикаля законоустановеният ред за избор на ръководители на катедри или административни звена, още повече, когато не се предприемат необходимите мерки в разумен срок да се произведе необходимият избор или да бъде приет по друг предвиден в закона ред титуляр на длъжността;

г) провежданите избори показват някои трудности поради липсата на правна уредба - например колко пъти при неуспешен избор едно и също лице може да участва в него; колко време едно лице може да изпълнява длъжност по назначение и без избор; как да се процедира в случаи, когато в Катедрения съвет няма достатъчно хабилитирани преподаватели (друг е въпросът каква е тази катедра, в която няма поне 2-3 хабилитирани лица) и др. До евентуалното нормативно решаване на посочените и други въпроси би било редно Общото събрание да приеме решение, което да се прилага еднакво във всички структурни звена. Такова предложение е направено пред Академическия съвет, но няма никакъв отклик.

Посочените проблеми имат и друга страна - дали не се откриват прибързано самостоятелни звена, дали се създават обективни условия за развитие на по-младшите научно-преподавателски кадри, дали многократното приемане на утвърдени и уважавани наши колеги за гост-професори след пенсионирането им и многократните мандати на други колеги в политически и държавни органи при запазване на длъжностите им в Университета и други фактори не блокират възможностите за попълване на катедрите с реално присъстващи в университетския живот колеги и др.? Контролният съвет смята, че тези въпроси се нуждаят от задълбочено обсъждане от компетентните университетски и факултетни органи;

д) прави впечатление твърде неравномерното разпределение на научно-преподавателските кадри по първични звена (катедри), справка за което представихме пред Общото събрание през март 2005 г. Разбира се, че норматив в това отношение (освен за минималния числен състав)

съвсем не може да има. Дали обаче са еднакви условията за работа в една катедра със 7 и в друга с 37-членен научен състав? Нормално ли е броят на помощния персонал (специалисти, майстори, лаборанти и пр.) в някои случаи да се доближава до броя на научно-преподавателския състав, а в други катедрата да няма и един помощник? Предложихме на Академическия съвет да обсъди тези въпроси. Нямаме информация това да е станало. Отново ги предлагаме на вниманието и на Общото събрание. Това може да реши и някои финансови затруднения;

е) от получената от факултетите и отдел „Трудови отношения и личен състав“ информация се установи, че има катедри, които не отговарят на изискванията за минимален 7-членен състав по чл. 26д, ал. 1 ЗВО, а други са на границата. За първата категория за пореден път напомняме, че трябва незабавно да бъдат приложени мерките по чл. 59, ал. 2 ПСУ.

III. ОТНОСНО БЮДЖЕТА НА УНИВЕРСИТЕТА

1. На основание чл. 34а, ал. 3, т. 2 ЗВО Контролният съвет дава становище относно бюджета на висшето училище. През отчетния период Контролният съвет добросъвестно упражняваше това свое правомощие. По принцип не са намерени формални нарушения нито в съставянето на проекта, нито в отчетите за изпълнението на бюджета.

2. Обсъждането на проектите и отчетите за изпълнението на бюджета позволи на Контролния съвет да направи някои общи констатации:

а) според чл. 90, ал. 2 ЗВО правилата за формиране на бюджета на основните звена се определят от правилника за дейността на висшето училище. В Правилника за устройството и дейността на Софийския университет такива правила няма, макар и да има нарочен акт, приет от Академическия съвет. Контролният съвет предложи на председателя на Общото събрание да предприеме необходимите мерки за допълване на Правилника в тази насока. Досега такива мерки не са приети;

б) Контролният съвет споделя изцяло тревогата на академичната общност и на ръководните органи на Университета за ежегодното намаляване на дължимата от държавата издръжка на университетското образование и наука. В същото време направихме предложения до ректора. Академическия съвет и Общото събрание да се обмислят възможности за увеличаване на приходите по бюджета - например да се предприемат необходимите мерки за възстановяване на платената форма на обучение в бакалавърска степен; да се разширяват възможностите чрез договори с външни организации; да се упражняват възможностите за по-ефективно използване правата на Университета като работодател върху продуктите на интелектуална собственост, създавани от членовете на академичната общност при изпълнението на техните служебни задължения; решително да се ограничи неконтролираното ползване на материалната база на Университета за частна инициатива (например кандидатстудентски и други курсове), както и използването на марката на Университета със същата цел. Нямаме информация към този момент нещо да е направено във връзка с тези предложения. Затова ги подновяваме.

3. Контролният съвет смята, че при ограничените приходи по бюджета и практическите трудности за тяхното увеличаване главните усилия трябва да бъдат съсредоточени върху рационалното разходване на наличните средства. В тази връзка нееднократно сме правили предложения, които подновяваме и днес за някои възможности за намаляване на необоснованите разходи:

а) деканските и ректорското ръководство да упражняват по-строг контрол при аргументирането на обявяване на конкурси за научно-преподавателски кадри. Досега не се правят никакви проверки на реалността на декларираната от факултетите преподавателска заетост, която в някои случаи означава, че един преподавател има 1165 часа годишна заетост;

б) отдавна е назряла необходимостта ректорът като представител на работодателя Софийски университет да преразгледа длъжностните характеристики на обслужващия персонал с цел по-ефективно уплътняване на работното време и предотвратяване на допълнителните плащания за извършване през това работно време на присъщи на длъжността дейности. Длъжностните характеристики не трябва да бъдат предлагани от самите лица, които заемат съответните длъжности. Настояваме за изпълнение на задължения според длъжностната характеристика да не се заплащат допълнителни трудови възнаграждения, освен при условията на извънреден труд. Учудване буди ширещата се в академичното пространство информация за заплащане например на допълнителни възнаграждения на служителите в отдел „Студенти“ за записване на новоприети и прехвърлени студенти - при това не за конкретно положен извънреден труд, а с обща сума. Неизвестно е какво е предназначението на таксите за извънредно явяване на изпит - преподавателите, които понасят тежестите от неограничения брой изпитвания не получават и стотинка. Няма значение, че източници на приходи са кандидат-студентските и други такси - те са източник на приходи по общия бюджет на Университета. Нямаме съмнение (а и не е установено от държавните контролни органи), че за изплащането на подобни допълнителни възнаграждения е намерено съответното законно основание. Дали обаче това е целесъобразно, особено при липсата на финансови средства за заплащане на допълнителната натовареност на научно-преподавателските кадри?

в) настояваме деканските ръководства и Академическият съвет да преосмислят политиката на широко привличане на гост-преподаватели извън идеята, с която е създадена фигурата на гост-преподавателя. За съжаление тази законова възможност продължава да се ползва като средство за материално подпомагане на пенсионирани университетски кадри. Това натоварва бюджета на Университета, но блокира и възможността за обявяване на нови хабилитации и поемане на основни университетски курсове от по-младите научно-преподавателски кадри;

г) продължава да не е решен въпросът с осигуряване на преподаванията извън факултета, в чийто предметна дейност е съответната наука. Не бива да продължава практиката тази дейност да се извършва безвъзмездно, когато съответният преподавател е изпълнил своята норма на учебна

натовареност във факултета, към който принадлежи. От друга страна, предлагаме да се промени практиката на обявяване на конкурси по дисциплини, които са извън предмета на дейност на съответния факултет - например хабилитация по правна наука да се обявява в Стопански факултет;

д) средствата за изплащане на възнаграждения по граждански договори или договори за хонорувани преподаватели се разпределят пропорционално между факултетите на база обучавани средно приравнен брой студенти. Това създава положение, в което например Факултетът по журналистика и масова комуникация има равен по обем средства с Физическия факултет или Факултета по начална и предучилищна педагогика, независимо че в първия съотношението на брой студенти към щатен персонал е 13:1, във втория - 3:1, а в третия 18:1. Намираме такъв подход за несправедлив и настояваме той да бъде променен;

е) необходима е гласност на планирането и отчитането на неусвоените щатни бройки;

ж) смятаме, че рязко следва да бъдат ограничени разходите за луксозни нужди - например непрекъснато увеличаване на автомобилния парк на ректорското ръководство с луксозни леки и други автомобили; увеличаване на броя на луксозните заведения за хранене; провеждане на заседания на Академическия съвет на морския бряг; необосновани екзотични пътувания извън страната и пр.;

з) настояваме за по-голяма гласност в провеждането на обществени поръчки и на резултатите от тях. Понастоящем няма никаква система нито за информиране, нито за контролиране на управлението на университетските имоти, за тяхното използване и разходите за тяхната издръжка.

Контролният съвет смята, че тези и други въпроси трябва да бъдат поставени на вниманието на всички органи за управление на Университета и разчитаме на разумната позиция на Общото събрание.

И още един въпрос. Общото събрание задължи университетското ръководство да създаде рационални правила за заплащане на допълнителната натовареност на научно-преподавателските кадри. Досега това не е направено. Няма никакви основателни причини за неизпълнението на това решение.

IV. ДИСЦИПЛИНАРНИ ПРОВЕРКИ

Последното правомощие на Контролния съвет по чл. 34а, ал. 2, т 3 ЗВО е участие в дисциплинарни проверки по повод налагане на дисциплинарна отговорност за определени в Закона за висшето образование дисциплинарни нарушения. Досега Контролният съвет не е канен за участие в такива проверки, което позволява да се направи извод, че не е имало поводи, по които те да бъдат извършвани.

V. ПРИЕМАНЕ НА ВЪТРЕШНИ АКТОВЕ НА УНИВЕРСИТЕТА

1. На основание § 4 ПЗР ПСУ в едногодишен срок от приемането на Правилника Академическият съвет трябваше да приеме предвидените в същия правилник вътрешни актове. Едногодишният срок изтече на 1 юли 2004 г. Същият § 4, изр. 2 ПЗР ПСУ възлага контрола по изпълнението на задължението на Контролния съвет. На това основание Контролният съвет извърши съответната проверка и установи, че:

а) в срок са представени 15 документа относно предвидените в Правилника за устройството и дейността на Софийския университет вътрешни актове, които трябваше да бъдат приети до 1 юли 2004 г.;

б) не могат да бъдат приети за регулативни актове според изискванията на Правилника:

Първо, представената таблица за структурата и управлението на отделите и службите в Университета по чл. 37 ПСУ. Табличното изображение не може да породява никакво правно действие без словесен израз на правилата, които то пояснява.

Второ, представената Справка за броя и вида на поръчаните шапки на абсолвентите, тъй като тя не е идеен проект по смисъла на § 3 ЗР ПСУ.

Трето, писмото от отдел „ИСДК“ до ректора на Университета, което не съдържа правила за осъществяване на стопанска дейност по смисъла на чл. 191 ПСУ;

в) към 21.10.2007 г. не са приети (или поне не са представени на Контролния съвет) „Структура и управление на отделите и службите в Университета“ по чл. 37 ПСУ; „Организация, управление и издръжка на Университетското издателство и отношенията му с другите структурни звена на Университета“ по чл. 79 ПСУ; „Правилник на Университетското издателство“ по чл. 81, ал. 2, т. 1, б. „б“ ПСУ; „Годишна норма на преподавателска заетост“ по чл. 116, ал. 1 ПСУ; „Условия за приемане на студенти чужденци“ по чл. 133, ал. 3 ПСУ; „Учредителен акт на фондация „Св. Климент Охридски“ по чл. 200, ал. 3 ПСУ; „Ред за изразяване на мнението на студентите относно качеството на учебния процес“ по чл. 134, ал. 1, т. 8 ПСУ; „Условия за даване на наградата „Св. Климент Охридски“ по чл. 174, ал. 5 ПСУ; „Условия за осъществяване на стопанска дейност“ по чл. 191 ПСУ; „Начин на набиране и разходване на средствата от университетските фондове“ по чл. 199 ПСУ; „Единен академичен протокол“ по чл. 211 ПСУ; „Идеен проект за шапки на ректора, на деканите и на абсолвентите и тоги на членовете на факултетните съвети и на абсолвентите“ по § 5 ЗР.

2. От извършеното запознаване с приетите актове Контролният съвет намира, че те като цяло не противоречат на законодателството и Правилника за устройството и дейността на Софийския университет. Не се произнасяме по целесъобразността на едно или друго решение, тъй като задължението ни е да проследим само съобразяването със закона и Правилника за устройството и дейността на Софийския университет.

3. В отделни актове се установиха някои неясноти или противоречия, които сме предоставили на вниманието на Академическия съвет и се надяваме да бъдат отстранени. При това те са по отделни въпроси и не са

в състояние да променят общия извод за законността на съответния акт. Най-сериозни са проблемите с Правилника на Студентския съвет.

4. Констатира се някои противоречия с Правилника за устройството и дейността на Софийския университет на други вътрешни актове. Нееднократно поставяхме въпроса за такива противоречия с колективния трудов договор например. Те затрудняват практиката и академичния ред. Досега не е отговорено на нашите сигнали.

5. Тревожно е също така, че в някои вътрешни актове на Университета или заповеди на негови органи се допускат и вече години наред прилагат и противозаконни разпоредби като тази, че за да бъде издадена заповед за извънпланова командировка в чужбина, предварително трябва да бъде разрешен платен годишен отпуск! Но всеки студент в IV курс по специалността „Право“, дори и преди да е положил семестриалния изпит знае, че отпусъкът е временно освобождаване на работника или служителя от задълженията му да изпълнява работа по трудовото си правоотношение, а заповедта за командировка е именно възлагане на трудова задача извън постоянното работно място. Никакви съображения за целесъобразност или каквото и да е друго не могат да оправдаят тази академична практика.

Тези и други обстоятелства обосновават нашето предложение още веднъж да се разгледат внимателно всички вътрешни актове на Университета от квалифицирани специалисти в съответните области (но именно специалисти с призната от държавата чрез съответния документ квалификация), с каквито, за наша радост, никое друго предприятие или учреждение не разполага. Недопустимо е именно в нашия университет да съществува каквото и да било съмнение за законност.

6. Извършваните проверки разкриват някои общи проблеми в административната дейност на Университета, които Контролният съвет нееднократно е поставял пред Академическия съвет и поставя на вниманието и на Общото събрание:

а) правят впечатление твърде големите различия в оформянето на административните документи на отделните звена. вкл. протоколи от заседанията на факултетните съвети. Както е констатирано и в текущи доклади относно законността на предходни избори, необходимо е академичното ръководство да установи единен ред във воденето на университетската документация;

б) в Университета няма ефективна информационна система по такива основни въпроси като неговите структурни звена. Така Контролният съвет е лишен от възможността да провери достоверността на представената от факултетите информация, още повече че според лична информация на членовете на Контролния съвет не са представени сведения за всички избори, а и предоставяната информация не може да бъде проверена. Това е проблем, който също се нуждае от бързо и ефективно решение;

в) от представените протоколи и устна информация от ръководителите на органите за управление в Университета често се установява позоваване на становища на Правния отдел на Университета. Понякога те са странни -

например понятието „членове на катедрата“ по чл. 68, ал. 6 ПСУ означавало „участващите в съответното заседание“. Без да се произнасяме относно професионалната квалификация на служителите в Правния отдел, си позволяваме да препоръчаме да се провежда някаква форма за запознаване на тях и на съответните ръководители с основните разпоредби на Правилника за устройството и дейността на Софийския университет в началото на всеки изборен период в Университета;

г) повтаряме предложението на Контролния съвет пред Общото събрание от 11 ноември 2003 г. за установяване на единен мандат на органите за управление, който да приключва с избор на органи на управление на Университета;

д) апелираме към Академическото ръководство, което ще изберем на настоящото Общо събрание, за проявяване на по-голяма възискателност към ръководителите на по-долустоящите управленски звена за изпълнение на техните задължения във връзка с произвеждането и документирането на произведените избори, както и за по-голямо уважение и вслушване в препоръките на Контролния съвет.

VI. ОТНОШЕНИЯ С ОРГАНИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА УНИВЕРСИТЕТА

Определените от закона функции на Контролния съвет го поставят в положение на необходимост от постоянно взаимодействие с органите за управление на Университета и на неговите основни структурни звена, и в частност с Академическия съвет и ректора. Като цяло отношенията ни с тези органи са коректни. За съжаление през последните години нашите констатации и препоръки не се съобразяват от компетентните административни органи. Тяхно право е да приемат или не определени препоръки, но ни тревожи обстоятелството, че невинаги се реагира на установени фрапантни нарушения на законността и така се създават условия за тяхното повтаряне и за намаляване на традиционния авторитет на университетската институция. Намираме, че е необходимо по-тясно сътрудничество с ръководните органи на Университета. Необходимо е да се работи повече за по-голяма оперативност, своевременно предоставяне на исканите информации и съобразяване с препоръките на Контролния съвет.

VII. ЖАЛБИ И СИГНАЛИ ИЗВЪН КОМПЕТЕННОСТТА НА КОНТРОЛНИЯ СЪВЕТ

Както беше посочено, в Контролния съвет постъпват много жалби, сигнали, запитвания и др., които са извън неговата компетентност по чл. 34 ЗВО. Те са свързани с индивидуални трудови или други спорове, запитвания и пр. Контролният съвет съжалява, че не може да помага пряко в такива случаи. Поради това всички подобни жалби, сигнали и запитвания препращахме към компетентните органи или давахме указания как да бъде потърсена защита.

Все пак трябва да посочим, че от постъпилите жалби, сигнали и запитвания се установява едно тревожно обстоятелство - в Университета няма

ефективна система за решаване на жалбите, сигналите и предложенията. А това е твърде важен въпрос, който следва да бъде решен ефективно и в кратък срок.

Тревожно е, че в нашия университет, съдейки от постъпващите в Контролния съвет сигнали, декан може да посегне физически на преподавател в ръководения от него факултет; че член на ръководството на Студентския съвет (дори избран за негов председател) може да подправи документ; че преподавател може да преправи или да представи неистински протокол от заседание на катедрен съвет или протокол с невярно съдържание... Не просто е тревожно, а позорно! Също толкова позорно обаче би било набедяването в подобни деяния. Затова нито един сигнал не трябва да бъде подминаваха или сигналите да бъдат разглеждани избирателно. Те трябва да се проучват внимателно и да се предприемат необходимите дисциплинарни или други мерки. Това не е противно на академичната толерантност - то е предпоставка за нея. Във всеки случай не Контролният съвет, а съответните органи за управление на Университета са компетентни в случая. Не намираме за приемливи реакции от рода на „Има съд“ - съдът ли трябва да решава нашите вътрешни проблеми или трябва да полагаме усилия да ги решаваме и предотвратяваме у „дома“ си?

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Контролният съвет изразява своята благодарност към членовете на академичната общност за вярата в него и надеждите, които му възлагаше мнозинството от нея за предотвратяване и преодоляване на случаите на нарушение на законността в Софийския университет и на академичните традиции. В същото време изразяваме тревога от недостатъчното зачитане на нашите позиции от компетентните органи за управление на Университета. Надяваме се и новоизбраните органи на управление, и новоизбраният Контролен съвет да постигнат повече.